

Opisane tu nowe stanowiska cisa powinny być otoczone opieką. W Skrzydlowie należy usunąć ostrożnie dwa buki, pochylone nad cisem i zupełnie go zacieniające. Cisy należy ogrodzić oraz wykluczyć zręby zupełnie w promieniu co najmniej 30 m.

Odnajdywanie nowych stanowisk cisa w tak bardzo zmienionych lasach Polski środkowej (Olaczek 1978) budzi nadzieję, że może drzewo to powraca do składu flory naszych fitocenoz leśnych. Widzimy celowość przyspieszenia tego powrotu. Tam, gdzie rośnie dziko jeden cis, powinno się posadzić dalszych kilka okazów tego gatunku, biorąc sadzonki z najbliższych stanowisk naturalnych. Taka czynna postawa w ochronie zagrożonych gatunków jest obecnie koniecznością (Ławrynowicz i Olaczek 1979). Kto ma tę postawę urzeczywistniać? Początek jej dały już prace niektórych placówek naukowych, niektórych osób. Dalsze prowadzenie takich prac powinna przejąć odpowiednio ukształtowana służba konserwatorska ochrony przyrody.

Maria Ławrynowicz, Romuald Olaczek

PIŚMIENICTWO

Browicz K., Gostyńska-Jakuszczyńska M. 1969 *Tarus baccata* L. — cis pospolity. Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce, z. 8. Poznań.

Ławrynowicz M., Olaczek R. 1979 *Ochrona zasobów genowych roślin w warunkach naturalnych* — referat na posiedzeniu Komitetu Botaniki PAN (w druku).

Olaczek R. 1978 *Nowe stanowisko cisa Tarus baccata w lesie pod Sieradzem*. Chronimy Przyr. 34, 5: 74—77.

Pfabe E. 1950 *O cisach w powiatach: częstochowskim, lublinieckim, radomszczańskim i zawierciańskim*. Sylwan 94, 4: 89—94.

Swieboda M., Kalemba A. 1979 *Z historii ochrony cisa pospolitego w Polsce*. Wszechświat, 4: 71—74.

Stanowiska kwitnącego bluszczu pospolitego *Hedera helix* na terenie gminy Tolkmycko w województwie elbląskim

Wzniesienie Elbląskie przylegające w części północno-zachodniej do Zalewu Wiślanego na znacznym obszarze zajęte przez zespół buczyny pomorskiej *Melico-Fagetum*, reprezentujący typową postać niżowego lasu bukowego. Drzewostan buduje w tym typie lasu buk *Fagus sylvatica*, będący zazwyczaj jedynym jego składnikiem. W lasach rosnących na stokach i w obniżeniach terenu występują również często

inne gatunki drzew, a wśród nich: dąb szypułkowy *Quercus robur*, olsza czarna *Alnus glutinosa*, brzozy — brodawkowata i omszona *Betula verrucosa* i *B. pubescens*, topola osika *Populus tremula*, sosna zwyczajna *Pinus silvestris*, świerk pospolity *Picea excelsa*, modrzew europejski *Larix decidua* i inne. Łagodny klimat okolic Zalewu Wiślanego stwarza dogodne warunki rozwoju dla różnorodnych roślin. W runie

Ryc. 1. Mapka sytuacyjna stanowisk kwitnącego bluszczu pospolitego *Hedera helix* L. na terenie gminy Tolkmicko w woj. elbląskim. — Sketch map of the localities of the flowering ivy situated in the district of Tolkmicko in the province of Elbląg

Ryc. 2. Stanowisko kwitnącego bluszczu pospolitego *Hedera helix* L. koło miejscowości Kamionek Wielki w gm. Tolkmicko. — The locality of the flowering ivy in the village of Kamionek Wielki, district of Tolkmicko. Fot. J. Czart

spotyka się rośliny towarzyszące bukowi, a wśród nich: bluszcz pospolity *Hedera helix*, jako jeden z najpiękniejszych naszych pnaczy, który przez starożytnych Greków poświęcony był Dionizosowi. W czasie wędrówek natrafiłem na dwa interesujące stanowiska z kwitnącymi okazami tej rośliny (ryc. 1).

Stanowisko pierwsze znalazłem w pobliżu obrzeża lasu bukowego, w małym fragmencie olesu jesionowego przy stawach rybnych koło miejscowości Suchacz, na terenie leśnictwa Górki (nadleśnictwo Elbląg, obręb Kadyny) w oddziale 139 k. Występujące na tym stanowisku 4 egzemplarze bluszczu pospolitego pną się po pniach olszy czarnej i charakteryzują się imponującymi wymiarami. Wysokość ich wynosi od 19 do 23 m przy wysokościach drzew do 26 m, a pierśnica pnia tego pnacza osiąga od 6 do 12 cm. Rośliny te dobrze przetrwały mroźną zimą 1978/1979 za wyjątkiem jednego egzemplarza, który miał liczne zmarznięte liście. Wszystkie cztery okazy są osobnikami kwitnącymi. Pędy kwiatowe posiadają charakterystyczne liście; jajowate, całobrzegie, na szczycie zaostrome. W październiku 1978 r. stwierdziłem występowanie białozielonych kwiatów skupionych w półkulistych baldachach. Stanowisko to ze względu na jego położenie wymaga szczególnie troskliwej opieki leśników i konserwatora przyrody.

Stanowisko drugie znalazłem koło miejscowości Kamionek Wielki na terenie leśnictwa Jagodno (Nadleśnictwo Elbląg, Obręb Elbląg) w oddziale 261a. Położone jest na północno-zachodnim stoku, w pobliżu drogi państwowej Elbląg—Suchacz—Tolkicko. Występują tutaj egzemplarze nie kwitnące, pełzające po ziemi i pnące się po pniach drzew do 6 m wysokości oraz osobniki kwitnące na trzech drzewach (ryc. 2). Wysokość okazów kwitnących wynosi od 17 do 20 m przy wysokości drzew 21—23 m, a pierśnica od 8 do 10 cm. Bluszcz pospolity zajmuje na tym stanowisku około 0,50 ha. W październiku 1978 r. stwierdziłem występowanie białozielonych kwiatów. Stanowisko to wymaga ochrony ze względu na bliskość drogi Elbląg—Suchacz—Tolkicko i przebiegającą obok linię telefoniczną.

W przeglądanej literaturze nie znalazłem opisu żadnego ze znalezionych przeze mnie stanowisk.

Jan Czart

Największe naturalne stanowisko bluszczu pospolitego *Hedera helix* w Polsce południowej

Kwitnących i owocujących okazów bluszczu pospolitego występujących na stanowiskach naturalnych nie spotyka się zbyt często. Dlatego słusznym wydaje się poinformować czytelników o kolejnym naturalnym, bardzo dużym stanowisku pięknych okazów bluszczu. Z dotych-